

Ode aan de bomen

Verhalen van bijzondere bomenliefhebbers

Bomencharter

Welkom in de wondere wereld van de bomen !

Samen met de vele partners en contacten van het Bomencharter schreven we een boekje over bomen. Een bundel vol bomenverhalen, geschreven door mensen die een (h)echte band hebben met bomen, mensen die verknocht zijn aan bomen, mensen die een diepe pijn voelen als bomen verdwijnen. Na een korte inleiding geven we het woord aan onze bomenliefhebbers die jullie graag meenemen op een boeiende ontdekkingstocht in de verbazingwekkende wereld van de bomen.

Inleiding

Mensen zijn onlosmakelijk verbonden met bomen : het is een connectie die je eigenlijk niet met woorden kan beschrijven. Soms zijn we ons niet volledig bewust van onze band met een specifieke boom maar worden we in het diepst van onze ziel geraakt als deze boom verdwijnt.

Bomen zijn fantastische, haast mythische wezens met een eigen leefwereld, netwerk en communicatie. Zonder bomen zou het hier een dode boel zijn op aarde en dat mag je gerust ook letterlijk nemen : bomen zijn onze vaste zuurstofleveranciers.

Via de bomen kunnen we onze emoties tot uiting brengen, de mens heeft immers een eeuwenoude en diepgewortelde band met bomen. De scharniermomenten in ons leven kunnen verankerd worden via bomen : denk aan de geboortebomen, huwelijksbomen en gedenkbomen.

Mensen kunnen niet (over)leven zonder bomen : zonder bomen maken we geen schijn van kans tegen de klimaatopwarming, zonder bomen wordt de biodiversiteit van heel wat levende wezens in het hart geraakt. Maar laten we vooral ook de biodiversiteit van de bomen zelf niet uit het oog verliezen. Heel wat unieke en zeldzame bomen verdienen, net als alle andere bomen, onze beschermende zorg en aandacht.

Echte liefde behoeft geen verklaring maar er zijn zeker heel wat rationele argumenten te vinden om van bomen te houden :

- bomen zijn schokdempers : ze dempen de temperatuur op verschillende manieren (klimaatmitigatie en -adaptatie), ze dempen geluidsgolven en windstoten¹;
- bomen verbeteren de waterhuishouding, ze zorgen voor regen en zuurstof én ze zuiveren de lucht;
- bomen zijn goed voor mens en dier, ze bevorderen de biodiversiteit, onze gezondheid en ons geluksgevoel. Daarnaast zorgen ze voor lekker en gezond voedsel uit de korte keten (fruit, noten, kastanjes,...);
- bomen zijn levende kunstobjecten, een streling voor al onze zintuigen, ze vermeerderen de waarde van onze woningen en de levende monumenten vormen bakens in ons landschap;
- bomen zijn niet enkel bakens in de ruimte, het zijn ook bakens in de tijd. De jaarlijkse cyclus van de seizoenen krijgt vorm, kleur en inhoud dankzij onze (loof)bomen. Bomen spelen ook een rol in onze totale tijdsbeleving : naarmate bomen rondom ons groeien, oud worden of sterven, voelen we de jaren door onze handen glijden;
- bomen hebben een economische functie : bomen worden aangewend als grondstof, bv. om woningen en meubels te vervaardigen, maar ook als brandstof voor kachels, vuurkorven en open haarden. In principe is hout een hernieuwbare energiebron als je voldoende bomen plant om het houtverbruik te compenseren. Hout dat aangewend wordt in de bouw biedt talloze voordelen : houten constructies vormen een geschikte manier om koolstof voor een

---

1 Kijk eens naar de kruin van een boom die in blad staat terwijl het buiten stormt en ervaar op welke manier de kruin windvlagen absorbeert en neutraliseert : een kruin bestaat uit verschillende deelkruinen die elkaars schokken opvangen.

lange periode op te slaan en 'vast' te leggen. Hout heeft bovendien een hoge thermische waarde én straalt gezelligheid uit, hout is in alle opzichten een warm materiaal.

Graag wil ik wat verder inzoomen op de klimaatbaten van bomen.

Eenzijds spelen bomen een cruciale rol in de klimaatadaptatie : ze zorgen voor schaduw en ze verbeteren de waterhuishouding. Daarnaast zorgen ze ook voor regen en koelte door de verdamping via de bladeren.

Maar er is één baat die mij het nauwst in het hart ligt : bomen vormen één van de meest efficiënte en goedkoopste manieren om koolstof uit de atmosfeer te halen. Op die manier temperen bomen de opwarming van het klimaat.

Je kan er niet om heen : de klimaatopwarming laat zich op alle mogelijke manieren voelen, kortbij huis en aan de andere kant van de wereld. Meer en meer landen worden geteisterd door bosbranden en extreme weersomstandigheden. Eilanden verdwijnen in de oceaan, dorpen worden verorberd door de woestijn, rivieren treden buiten hun oevers en huizen spoelen weg als kaartenhuisjes, zelfs in onze eigen regio. Tropische stormen en orkanen komen niet enkel frequenter maar ook met een grotere intensiteit voor : klimaatopwarming en extreme weersomstandigheden zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

De onheilspellende klimaatrapporten volgen elkaar in sneltreintempo op, telkens met het alarmerend bericht dat de mondiale stijging van de temperatuur zich sterker manifesteert dan voorspeld. Als dat maar goed afloopt ...

Persoonlijk geloof ik dat het wel goed zal komen, ik blijf geloven in de toekomst. Maar het is wel tijd voor actie, daar kunnen we niet om heen. Technologische vooruitgang is essentieel om de uitstoot van broeikasgassen onder controle te krijgen, samen met o.m. een aanpassing van ons gedrag en consumptiepatroon. Dat laatste is makkelijker gezegd dan gedaan.

Meer dan wie ook geloof ik vooral ook in de rol die bomen kunnen spelen in dit verhaal.

Onlangs zag ik een beklijvende documentaire over Bhutan, zowat het enige klimaatnegatief land (koninkrijk) in de wereld. Bomen zijn heilig in Bhutan, ze worden beschermd door de grondwet. In Bhutan staat het bruto nationaal geluk centraal en de geringe uitstoot van broeikasgassen wordt meer dan gecompenseerd door het bomenbestand.

In Buthan beseffen ze maar al te goed dat bomen een perfecte opslagtank vormen voor koolstof (je weet wel, de C uit CO₂), een koolstoftank die je buiten kan laten staan en elk jaar meer koolstof opslaat tot de limiet bereikt is.

De kracht van een boom, daar wil ik graag even bij stilstaan. Kleine bomen kunnen ons op alle mogelijke manieren ontroeren door hun schoonheid, de aangename geur, de vruchten, bloesems, bladeren en de prachtige kleuren.

Maar een monumentale boom met honderden jaren op de teller, daar kan je als nederige mens enkel ontzag voor hebben. Telkens opnieuw geniet ik van de opbouw van de boom, de prachtige (kroon)architectuur en de littekens die de tijd achterlaat. De machtige musculatuur waarmee de boom zijn evenwicht behoudt, de kracht en verdikkingen onderaan de stam, de boombasis die een gigantisch gewicht kan torsen, in weer en wind. De schors die, net als de stam via de jaarringen, getekend is door de tijd. Een boom is een levend stukje geschiedenis, een stille getuige van de vele stormen en hittegolven, van wereldoorlogen en van alle invloeden van de natuur en het menselijk ingrijpen. Naast onze levende monumenten voel ik mij letterlijk en figuurlijk klein als mens, en vooral ook dankbaar dat we een plaatsje krijgen tussen deze wonderen van de natuur.

Met vreugde stellen we vast dat er ondertussen één en ander in beweging is in de bomenwereld, binnen en buiten Vlaanderen.

In Europa bestaan er ambitieuze plannen om bomen te planten, Frans Timmermans wil graag 3 miljard bomen planten, je hoort het goed, 3 miljard bomen. De Europese bomenambassadeur is gekend. Het wordt een heuse uitdaging om deze bomen te kweken, zo leerden we uit een gesprek met onze Europese boomcollega's. We legden ook contact met onze noorderburen en we leerden met veel interesse het Plan Boom kennen. In Brussel en het Waals gewest worden er ondertussen ook plannen gemaakt om bomen te planten. Het gaat allemaal de goede richting uit.

In Vlaanderen formuleerde de Vlaamse Regering de ambitieuze doelstemming 4.000 hectare bos te planten tegen 2024, voor de provincie Vlaams-Brabant mikt men op 1 miljoen bomen. Via de bosalliantie wordt de daad bij het woord gevoegd : in het plantseizoen maakt de bosteller² overuren. We wensen alle betrokkenen van harte te feliciteren en zeker ook ministers Demir en Somers³ die trouwens ook partner zijn van het Bomencharter. In harmonie en samenspraak werken we allemaal aan hetzelfde doel : meer bomen voor een betere wereld.

Met het Bomencharter⁴ dragen we maar al te graag steentje (in dit geval een boompje) bij door 1,7 miljoen bomen te planten tegen 2024. De collectieve inzet van de deelnemende lokale besturen en partners geeft aan dat bomen breed gedragen worden in de samenleving. Heel wat steden en gemeenten installeerden ondertussen een bomenteller waarmee het aantal geplante bomen in kaart wordt gebracht.

Ook bij de gewone burger komt er meer en meer aandacht voor de bomen, het is een stille, haast geruisloze kracht, een kracht die elke dag groter wordt, net zoals een boom. Een kracht die mij doet denken aan het wondermooie verhaal van 'Lord of the Rings'. Het duurt even alvorens de bomen uit Midden-Aarde (de Enten) in beweging komen, maar eens ze in beweging zijn, zijn ze niet meer te stoppen.

Als je alles optelt, dan oogt de tijd rijp om een Vlaamse Bomenambassadeur aan te stellen, een gedreven kracht die burgers, bedrijven en overheidsinstanties (verder) kan overtuigen om bomen te planten en bestaande bomen maximaal te beschermen. In onze tuinen, op bedrijventerreinen en op de gronden van de (boven)lokale besturen is er nog heel wat ruimte beschikbaar voor bomen.

---

2 <https://www.bosteller.be>

3 Streefdoel minister Somers : 1 boom per Vlaming.

4 <https://www.bomencharter.be>

Na deze algemene introductie kunnen we verder inzoomen op het ‘waarom’ van dit boekje.

“Misschien kunnen we een boek schrijven over bijzondere bomen”.

Het was één van de vele voorstellen tijdens een brainstormsessie van het Team Bomencharter bij een zalige *coupe fraises*, op een zonovergoten terras, na een plaatsbezoek in Tervuren.

Voor de kenners : in het park van Tervuren staan enkele bijzonder interessante en zeldzame bomen.

“Het zou leuk zijn om allemaal samen een boekje te schrijven over bomen met een bijzondere betekenis. Op die manier kunnen we deze bomen en de unieke band tussen mens en boom onder de aandacht brengen. Boeiende verhalen kunnen mensen inspireren om bomen te planten.”

Het voorstel kreeg meer en meer vorm, als mensen samenwerken is alles mogelijk.

Na enkele weken kwamen de eerste verhalen binnen gedwarreld, het was bijzonder leuk deze verhalen te mogen lezen. Het mag niet verwonderen, we hebben immers zelf ook een passie voor bomen, verhalen over bomen verslinden we met plezier, maar het is vooral ook interessant om de mensen bij de bomen te leren kennen.

In het boek kiezen we bewust voor een waaier aan korte verhalen, op die manier kunnen we veel bomenliefhebbers aan het woord laten. Korte verhalen vervelen bovendien zelden, zelfs voor mensen die eerder ongeduldig zijn van nature, mensen zoals ik.

Via de verhalen willen we de verbinding maken tussen de vertellers, de bomen en de lezers, want in essentie is alles verbonden met elkaar, zoals bomen ook met elkaar verbonden zijn via ondergrondse netwerken van wortels, schimmels en zwammen.

Bovenal willen we onze bomen in het voetlicht plaatsen want ze verdienen onze zorg en aandacht : net als onze zorgverleners staan ze dag en nacht paraat voor ons, zonder klagen en gemor. De liefde van de mens voor bomen is tijdloos en universeel, via dit boekje willen we de onlosmakelijke band tussen mensen en bomen illustreren.

Onze bomen maken onmiskenbaar deel uit van een groter verhaal waarbij de zorg voor onze omgeving en onze medemensen centraal staat. Met de nodige warmte en toewijding kan elk zaadje uitgroeien tot een woudreus, zoals elke mens zichzelf kan overstijgen met de nodige zorg en liefde.

In alle nederigheid danken we graag alle mensen om ons heen, in het bijzonder de mensen die zorg dragen voor de natuur en uiteraard ook de mensen die meeschreven aan het boekje dat je nu in handen hebt.

Graag danken we u ook van harte als lezer van dit boek, het is een bijzondere eer en een waar genoegen om dit verhaal te mogen vertellen, zoals het een unieke ervaring was om samen aan dit boekje te mogen werken. Een verhalenbundel die je zonder meer kan lezen als een collectieve liefdesverklaring aan de bomen.

Graag geven we nu het woord aan onze bomenliefhebbers en hun prachtige verhalen over bomen die diep geworteld zijn in de harten van deze schrijvers ...

Jo Maes, Bomencharter Vlaanderen